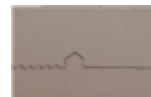

Jūras piekrastes raksturīgās apbūves principi, apbūves reģionālās īpatnības, vadlīnijas jaunas apbūves veidošanai.

LLTA „Lauku ceļotājs”, ieviešot EK Life programmas projektu „Vides politikas un pārvaldības priekšlikumu izstrāde, demonstrējot tūrisma attīstības ieguvumus vides, sociālajā un ekonomikas jomā Slīteres nacionālajā parkā”, 2009-2011.gados (LIFE07 ENV/LV/000981), iniciējis dokumenta izstrādi **“Jūras piekrastes raksturīgās apbūves principi, apbūves reģionālās īpatnības, vadlīnijas jaunas apbūves veidošanai”**, kas top sadarbībā Valsts Kultūras pieminekļu inspekciju, Arhitektu savienību un Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministriju.

Vadlīnijas plānotas kā brīvprātīgs, publiski pieejams dokuments zemes īpašniekiem, iedzīvotājiem un uzņēmējiem jūras piekrastes teritorijā. Tās veidotas kā rekomendējošs materiāls, plānojot un īstenojot apbūvi piekrastē tā, lai uzturētu un/vai atjaunotu piekrastes teritorijai raksturīgo. Vadlīnijas apskata piekrastes teritorijas Latvijā ārpus apdzīvotām vietām un retinātas apbūves teritorijas apdzīvotās vietās.

Vadlīnijas apraksta vispārējus apbūves principus visā Baltijas jūras piekrastē Latvijā. Šo dokumentu var pielāgot un turpmāk detalizēti izstrādāt konkrētai teritorijai, saskaņā ar būvnoteikumiem, vēsturisko izpēti vai citiem pieejamiem dokumentiem teritorijā. Kā piemēru šādai padziļinātai izpētei vienā teritorijā var minēt šā paša projekta ietvaros izstrādātās Slīteres Nacionālā parka piekrastes apbūves vadlīnijas.

Paldies! Pie vadlīniju sagatavošanas zināšanās un pieredzē dalījās:

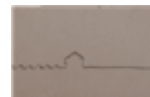
Juris Dambis, Egons Bērziņš, Pēteris Blūms, Zaiga Gaile, Jānis Lejnieks, Ieva Zībārte, Liene Griezīte.

Latvijas
vides
aizsardzības
fonds

Finansēts ar Eiropas Komisijas Life programmas finansiālu atbalstu. Projekts POLPROP-NATURA (Nr. LIFE07ENV/LV/000981)

Jūras piekrastes raksturīgās apbūves principi, apbūves reģionālās īpatnības, vadlīnijas jaunas apbūves veidošanai.
Saturs

ievads, nolūks, darbības lauks

1.-5.lpp.

1. Piekrastes vēsturiskās apbūves mantojuma pārskats

6.-11.lpp.

Pagalma veidošanas principi

Pielietotie būvmateriāli

Jumti

Tradicionālie celtniecības un apdares paņēmieni

Mazēkas- vasaras virtuves

Saimnieciskā darbība liedagā

2. Piekrastes apbūves pamatnostādnes ievērojot vēsturisko kontinuitāti

12.-13.lpp.

3. Jaunas apbūves veidošana

14.-20.lpp.

Zemes gabalu veidošana

Apbūves augstums

Pagalma veidošana

Būvapjomu forma, mērogs

Būvapjomu proporcijas

Pielietojamie apdares materiāli

Jumti

Krāsu risinājumi

4. Žogi, ārtelpas elementi

21.-24.lpp.

5. Principi, veicot esošās apbūves renovāciju, rekonstrukciju

25.-28.lpp.

6. Rekreācijas zonas, publiskās telpas kvalitātes prasības

29.-30.lpp.

7. Kopējas infrastruktūras sistēmas izveide

31.lpp.

8. Aizsargjoslas

32.lpp.

izmantotie materiāli

33.lpp.

ievads, nolūks, darbības lauks

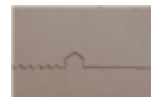
Latvijai pieder unikāla bagātība - ap 500 kilometru gara Baltijas jūras piekraste, kas saglabājusies samērā neskartā un kuras lielāko daļu veido dabiskie biotopi. Piecdesmit gadu, laika posmā no Latvijas okupācijas līdz neatkarības atgūšanai liela daļa jūras piekrastes bija slēgta zona.

Pagājušā gadsimta vēstures -sociālisma laiks ir izveidojis pārrāvumu piekrastes saimnieciskās un kultūras dzīves pārmantojamā attīstībā. Kādreizējā ekonomikas politika, kā arī šo teritoriju pierobežas statuss ir pilnībā pārtraucis tradicionālo piekrastes viensētu dzīvi.

20.gs. kari, un vēl vairāk kolektivizācija, dabisko zvejniekciemu dzīvi ir sagrāvuši.

Pēc Latvijas neatkarības atgūšanas, zemes reformu rezultātā, īpašnieki ir atguvuši savas zemes.

Zvejnieku ciemos uzsākās aktīvs būvniecības process. Mūsdienās ar zvejniecību nodarbojas vairs tikai retais.

Lielākai daļai zemes īpašnieku piejūras zemesgabali saistās ar vasaras atpūtu. Līdz ar to šobrīd noris aktīvi zemes gabalu dalīšanas, jaunu ēku būvniecības un esošo rekonstrukcijas procesi, kurus regulē Baltijas jūras un Rīgas jūras līča krasta kāpu aizsargjoslas likums un piekrastes pašvaldību saistošie noteikumi, kas pamatā nosaka teritoriju plānojumu un zemes gabalu dalīšanas kārtību.

Jaunas tendences piekrastes ciemu apbūvē ievieš arvien pieaugošais atpūtnieku pieplūdums, kā arī vasarnīcu un viesu namu apbūve, kas bieži neatbilst tradicionālajiem jūrmalas ciemu un viensētu apbūves principiem.

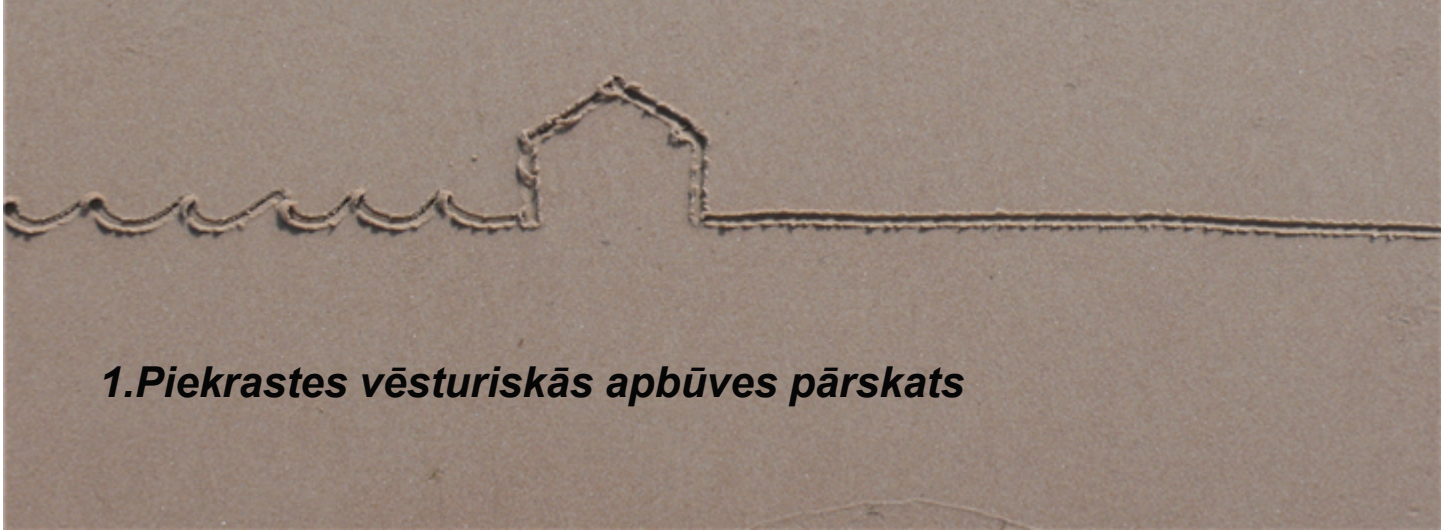
Iepriekšminētie procesi atstāj neatgriezenisku ietekmi uz kultūrvides ainavu un ne vienmēr vērtējami pozitīvi.

Dabas mantojuma saglabāšanu apdraud rekreācijas teritoriju attīstības haotiskums un precīza arhitektūras formvalodas reglamenta trūkums. Tā rezultātā tiek zaudēta jūras piekrastes teritorijas kultūrvēsturiskā īpatnība, laika gaitā pārvēršoties, no vidienes teritoriju apbūves ne ar ko neatšķirīgā teritorijā.

Mūsdienās kādreizējie piekrastes iedzīvotāji ir pametuši savas zemes un mājas. Šodien šajā teritorijā būvniecību ir uzsācis iedzīvotāju sociālais slānis, kam izpratne par piekrastes ainaviskajām un apbūves vērtībām nav paaudzēs mantota - tā ir jāapgūst un jāpieņem no jauna.

Arhitekts Jānis Saknītis

1. Piekrastes vēsturiskās apbūves pārskats

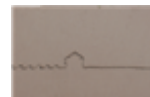
Piekrastes ciemi ieņem nozīmīgu vietu tradicionālajā piekrastes ainavā un nacionālas nozīmes kultūrvēsturiskajā mantojumā. Vēsturiski šie ciemi bijuši saistīti ar piekrastes zveju, taču mūsdienu ekonomiskajā situācijā uz maziem apjomiem balstītā piekrastes zveja kļūst nerentabla, līdz ar to ievērojami samazinās arī ar zivju produkcijas pārstrādi saistīto uzņēmumu darbības iespējas.

pagalmu veidošanas principi

Kā Kurzemes ciemos liela nozīme ir viensētu tradīcijai, tā arī atsevišķu sētu uzbūve un iekārtojums Kurzemē balstīts uz savrupības principa, paredzot katrai saimniecības vajadzībai atsevišķu ēku (1.1 att.). Tomēr tās visas ar pagalmiem, žogiem, akām, ceļiem, sakņu, augļu un bišu dārziem kopā veido organiski saliedētu apbūves vienību, kurā saglabātas paaudžu tradīcijas. Viensētās kodols ir dzīvojamā ēka jeb istaba.

Dienvidkurzemes sētām raksturīgs divpagalmu plānojums. Centrā ir dzīvojamā ēka, vienā pusē kūts, stallis, šķūņi, otrā pusē - klētis. Starp ēkām veidojas divi pagalmi: uz kūts pusi "netīrais" pagalmi, uz klēts pusi - "tīrais" pagalmi. Tīrajā pagalmā varēja būt stādīti koki, krāšņumkrūmi, puķu dobes, kas robežojās ar augļu un bišu dārzu. Netīrajā pagalmā kūtis un šķūņi kārtojās kopīgā komplektā, tās savā starpā ciešāk saistīja žogi, starp kuriem varēja atrasties arī vircas bedre. Caur netīro pagalmu dzina lopus uz ganībām un atpakaļ laidarā, pāri tam veda sienu un salmus, te bija arī aka un siles lopu dzirdīšanai.

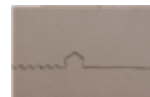
Ziemeļkurzemes sētām vairāk raksturīgs vienpagalma plānojums. Tajās dzīvojamā ēka, klēts un kāds saimniecības vajadzībām celts šķūnis kopā veidoja plašu lielākā vai mazākā mērā noslēgtu pagalmu. Kūtis, stalli u.c. ēkas novietotas tālāk no istabas. Dažviet nomaļā pagalma stūrī atrodams arī dīķis māļputniem. Zināmā attālumā no mājas atradusies rija. Pirts celta kādā klusāka dārza stūrī ūdens tuvumā. Būvējot ēkas ap vienu pagalmu, to vienmēr ierīkoja pietiekami plašu, samērīgu ar lielākajām celtnēm. Gandrīz vienmēr sētas ēkas atdalīja un vienlaicīgi vienoja lieli lapu koki.

Pielietotie būvmateriāli

Līdz 19. gs. latvieši savas mājas būvējuši tikai no koka (1.2att.). Egles vai priedes baļķi guļbūvē veido vienstāva ēkas dzīvošanai un saimniecībai. Koks pielietots visur - durvīs, griestos, grīdās, starpsienās, mēbelēs, saimniecības piederumos un aksesuāros. Tikai pamatos un krāsniīs likti laukakmeņi, saistīti ar māliem. Divu vai vairākslīpju jumti segti rudzu salmiem, ezera niedrām vai lubām. Pielietots arī dēļu klāja jumta iesegums

19.gs., kad latvieši gūst saimniecisko brīvību, sētās būvē arī mūra celtnes. To īpatsvars nav liels, jo tradīcijas joprojām ir stipras. Ar cirvi tēsti būvkoki piejūras apstākļos tā neuzņem mitrumu, un koka celtnes Latvijas klimatā ir siltākas. Koks ir katra saimnieka mežā pieejams būvmateriāls un namdaru iemaņas ir paaudzēs mantotas, prakticismis gūst virsroku. Tautas celtniecībā vienmēr bijis aktuāli - dzīvot ērtāk.

1.3

Zvejnieku- zemnieku ēkas 18. gs. un 19. gs. pirmajā pusē celtas galvenokārt guļbūvē no aptēstiem baļķiem, (1.3 att.) kas stūros savienoti gludajos pakšos, vai statņu konstrukcijā, vietām celtas arī māla kleķa saimniecības ēkas, retāk dzīvojamās ēkas. Vairāk raksturīgas gludās baļķu sienas, krusta pakši ar pāri laistiem galiem. 19. gs. otrajā pusē saimniecības ēkas, sevišķi kūti un stāļus, sāka celt no laukakmeņiem, bet labības šķūņus - koka karkasa konstrukcijā, ar dēļu sienām. Dzīvojamo māju celtniecībā plašāk sāka izmantot ķieģeļus.

1.4

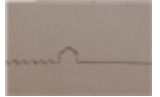
jumti

Jumti bija četrslīpju, divslīpju ar pusšļaupumiem galos (1.4 att.) vai divslīpju. Jumta segumam izmantoti salmi, lielo ezeru apkārtnē - niedres, mežainajos apvidos - nereti lubas.

Dienvidkurzemei vairāk raksturīgi četrslīpju piramīdas jumti, kas klāti ar salmiem vai ezera niedrēm (1.5 att.), nostiprinot kori ar grants - māla - spaļu uzbērumu, arī kombinēta seguma jumti - apakšā salmi, virsū niedres. Ziemeļkurzemē biežāk sastopami divslīpju jumti, kas klāti ar lubām (apmēram 6 pēdu gari, sašķelti priedes koka skali, ar kuriem pamīšus pārsedz jumtu vairākās kārtās) vai niedrēm, reti ar salmiem. 19. gs. otrajā pusē jumtus jau nereti sedza ar kārņiem, skaidām un dēļiem.

1.5

tradicionālie celtniecības un apdares paņēmieni

Ēku augstums viena līdz pusotra stāva līmenim ar divslīpu jumtiem un jumta galu nošļaupumiem. Šādiem jumtiem tradicionāli pielietoti niedru klājs vai lubu iesegums.

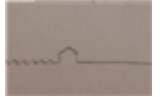
Logu ailas nelielas ar koka logiem un trīs vai četrus rīšu dalījumu

Ēku fasādes veidotas no plata izmēra dēļu vertikāla klājuma “stabu tehnika” vai jaukta tipa klājuma.

Ēku pamatu darināšana no neapstrādātiem laukakmeņiem, kas bagātina visas sētas apbūves vizuālo uztveri.

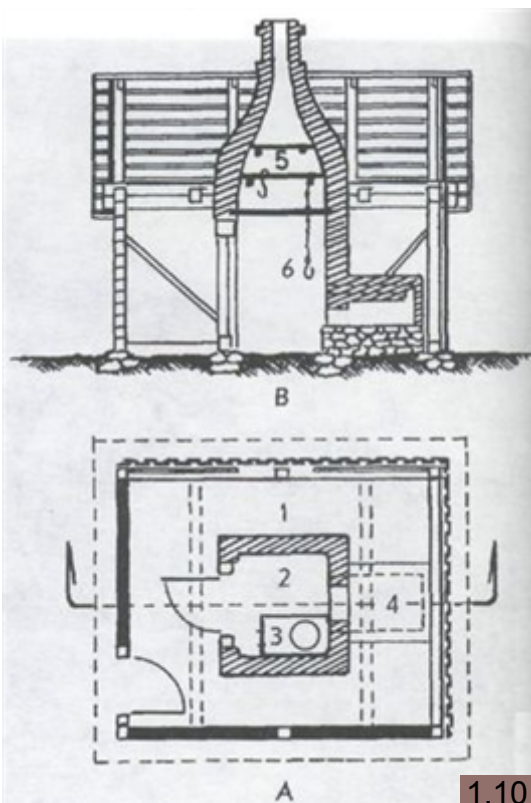

Guļbūves, vai guļbūves apšūtas ar vertikāliem dēļiem. Četrslīpu niedru jumts ar brodiņiem galos.
1.7 att.

Klētīm raksturīgās lielās jumta pārkares, "oderētas" durvis ar smalku krāsu pielietojumu dekoratīvo apšuvuma dēlīšu profila izcelšanai, dekoratīvi veidotas koka kolonas un margas. 1.8; 1.9 att.

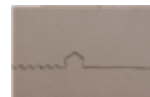
Mazēkas- vasaras virtuves

1.10 att.:19. gs. beigas. Vasaras virtuve Jūrkalnes pagasta Kviešos.
A-PLĀNS
B- GRIEZUMS

Lībiešu zvejnieka vasaras virtuve-
dūmnams.
Izbūvēts no pārzāģētas zvejas laivas
pusēm.

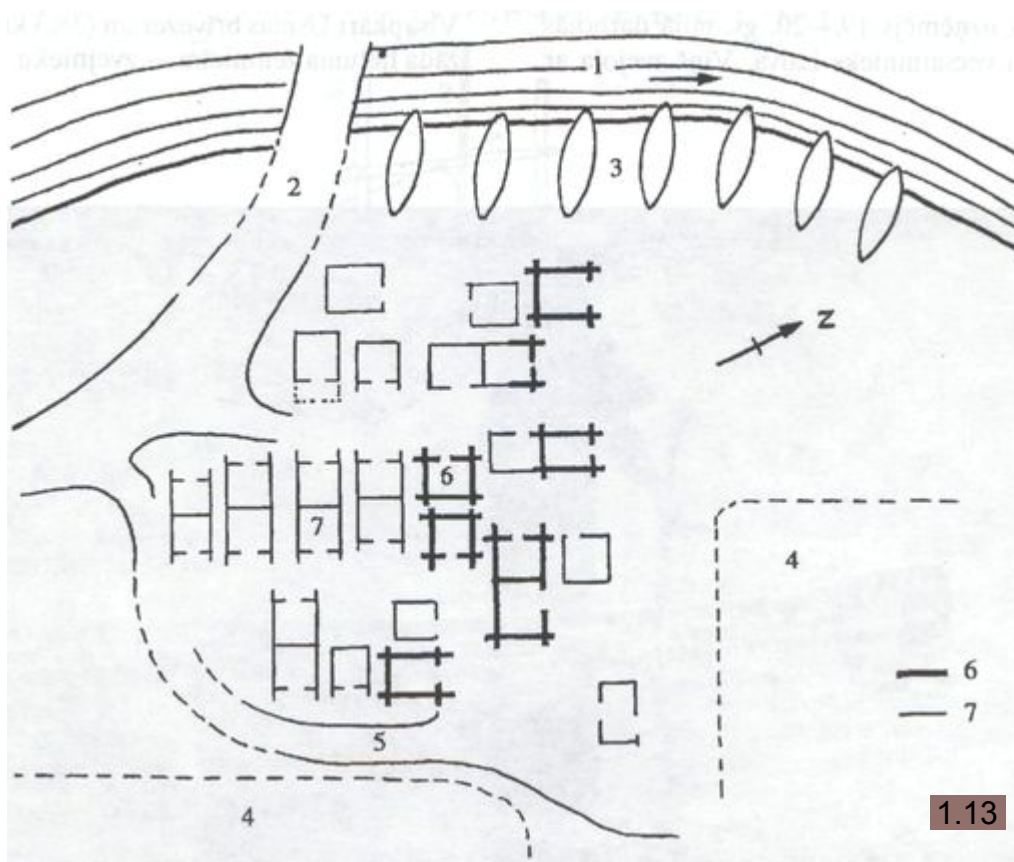

Saimnieciskā darbība liedegā

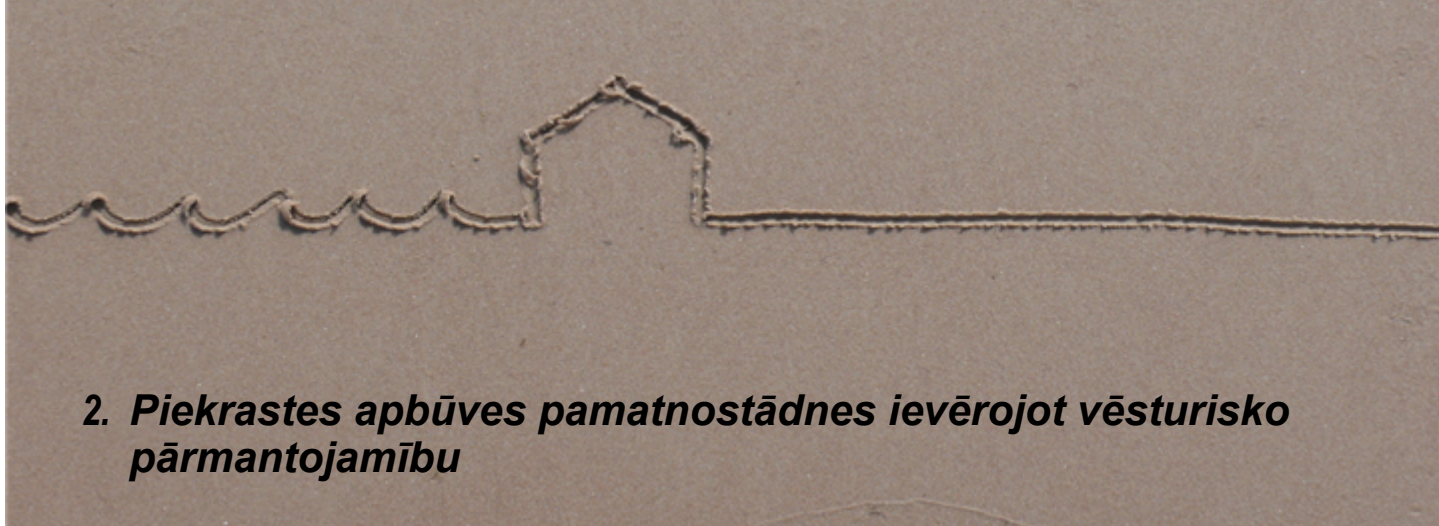

Kurzemes zvejnieku ciemiem raksturīga īpatnība ir sedums - (1.12.att.) pie liedaga, kur tika novietotas laivas, ciešā grupējumā saceltas tīklu un zvejas piederumu būdas. Seduma sānos parasti tika novietotas vabu rindas tīklu izžaušanai.

Rojas seduma plāna shēma 20. gs. 30. gadi. Arh. Ksareva Andermaņa skice

1.13.att.: 1- Rojas upe, 2- Rojas -Kolkas ceļš, 3- Zvejaslaivas, 4- Vabu laukumi tīklu žāvēšanai, 5- seduma ceļš, 6- senlaicīgās, no guļbaļķiem celtās tīklu būdas, 7- tīklu būdas ar stabu karkasu un dēļu apšuvumu

2. **Piekrastes apbūves pamatnostādnes ievērojot vēsturisko pārmantojamību**

Tieši neapbūvēta, maz pārveidota vide tiek atzīta par Latvijas piekrastes lielāko vērtību. Plānošanas un būvniecības procesā ievērojama maksimāli tolerenta attieksme pret dabīgo vidi, harmoniski iekļaujoties un papildinot ainavu. Nav pieļaujama piekrastes blīva apbūve.

2.1. Brīvs, dabīgajai veģetācijai un reljefam pakļauts ceļu tīkls un zemesgabalu dalījums. Nav vēlama lineāras struktūras klātbūtne.(2.1.att.)

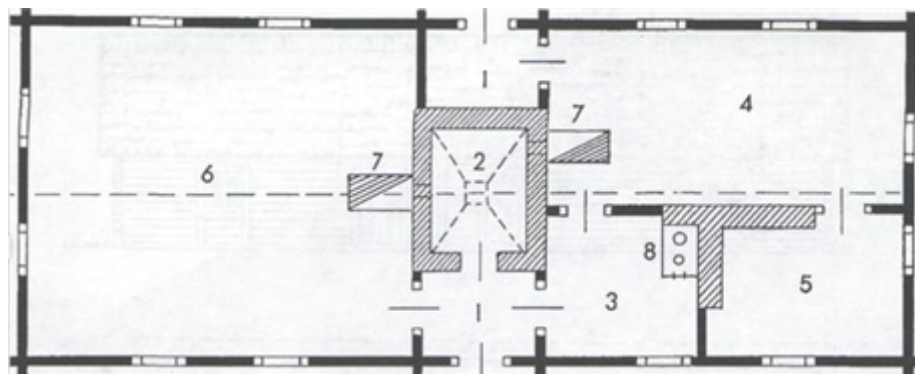
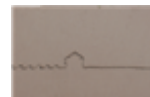
Vēsturiski piekrastes apbūve veidojas ap līkumoto piekrastes saimniecisko ceļu, ciematu teritorijās veidojot dabīgajiem pakalniem "sekojošu" ceļu atzaru struktūru.

2.2. Ārtelpas plānojums ievērojot vēsturiskos pagalmu veidošanas principus.

Atšķirīgas saimnieciskās funkcijas dalītas pa atsevišķām ēkām, kas nosaka pagalma veidošanos gruntsgabalā un arī nelielu ēku mērogu.

2.3. Tīrs, lineāras formas ēku plānojums, ievērojot vēsturiski izveidojušās (izejot no pieejamā būvmateriālu sortimenta) apjomu proporcijas.

Virszudevums- saglabāt vēsturisko būvapjoma proporciju, nelielu ēku mērogu, tolerantu atieksmi pret piekrastes dabisko vidi.

2.2

2.2 att.: Tradicionāla plāna forma
19.gs. vidus. Talsu rajons, Kolkas pagasts, Vecvalki

2.4. Ēku konstruktīvajā risinājumā un jo īpaši apdarē dominējošais materiāls- koks. Stikls, metāls, akmens pieļaujami kā akcenti atsevišķās galvenā būvapjoma daļās, tā piebūvēs. Nav vēlama sintētisko apdares materiālu klātbūtne.

2.4. Detaļu pielietojumā ieteicami būvniecības laiku raksturojoši izteiksmes līdzekļi. Izvēloties dekorus (rusti, loģu apmales, slēģi, starpdzegas, dzegas, kokā griesti aisargdēļi, profilēti spāru gali un c.) skatīt [padziļināti izstrād. vadlīnijas](#)

Teritorijās, kur tādas nav izstrādātas, pirms būvprojekta uzsākšanas veikt profesionālu apkārtējās teritorijas dekoratīvo būvelementu analīzi, ieskaitot durvju un loģu rāmiu dalījumu un krāsojumu.

Izvērtēt dominējošā rakstura atbilstību vēsturiskajam.

Izvairīties no metāla dekoratīvo apdares elementu pielietojuma.

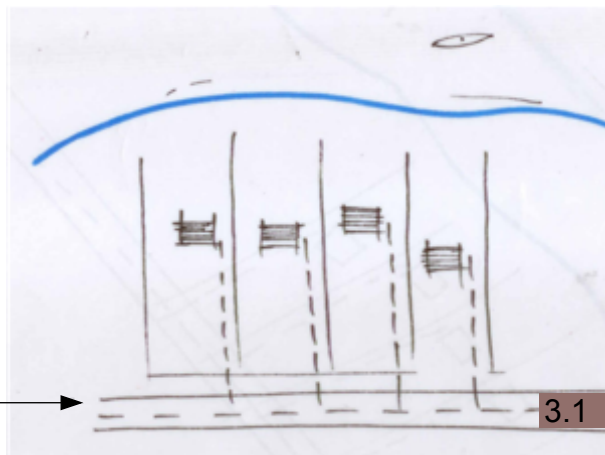

3. Jaunas apbūves veidošana

Zemes gabalu veidošana

Izstrādājot teritoriju plānojumus respektējama apkārtnes kultūrvēsturiskā ainava, tradicionālās apbūves plānojuma struktūra, zvejniekiem raksturīgā apbūve un būvtehniskie paņēmieni, raksturīgais reljefs un dabīgā veģetācija.

Lai panāktu maksimālu zemes gabalu skaitu ar izeju pie jūras, kādreizējo nekustamo īpašumu dalīšanas procesā tiek pieļauts zemes dalījums šaurās strēlēs, ienesot zvejnieku ciema apbūvei disonējošu, lineāru un blīvu apbūves tipu. (3.1.att.) Tiek kropļota videi raksturīgā apbūves struktūra.

Veicot zemes gabala sadalīšanu atdalāmiem zemes daļām nevajadzētu būt mazākām par 1 hektāru.

Pārāk blīva apbūve iznīcina ne tikai piekrastes dabu, bet arī rekreācijas un tūrisma resursus.

Nav vēlama zemes transformācija- būvniecību veikt maksimāli saglabājot raksturīga reljefa iezīmes un dabīgo veģetāciju.

Nav vēlama vienlaidus apbūve visā piekrastes garumā. Piekraste jā saglabā mazskarta, atpūtai un izklaidei piemērota vide ar tradicionālo piekrastes ainavu un apbūvi.

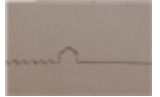
1. retināta apbūve.

2. izvairīties no regulāra ārtelpas plānojuma- struktūra pakļuta dabīgajam reljefam, veģetācijai.

jaunai apbūvei blīvas apbūves teritorijas

paredzamas esošajos ciemos un to tiešā tuvumā, izvērtējot

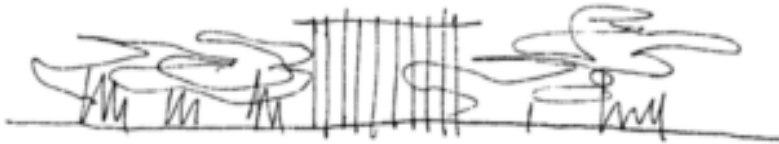
aizsargājamo biotopu izvietojumu un aizsargājamo putnu ligzdošanas vietu nozīmi ciemiem piegulošajās teritorijās.

Apbūves mērogs

Jauna būvniecība paredzama ievērojot Baltijas jūras piekrastes zemnieku- zvejnieku sētu apbūves principus. Jaunbūvējamo ēku augstums viens stāvs ar izbūvētu jumta stāvu. Nepārsniedzot 7m augstumu.

nevēlams

vēlams

3.2

Nav vēlams, ka ēkas augstums pārsniegtu krasta audzes silueta līnijas augstumu (3.2.att)

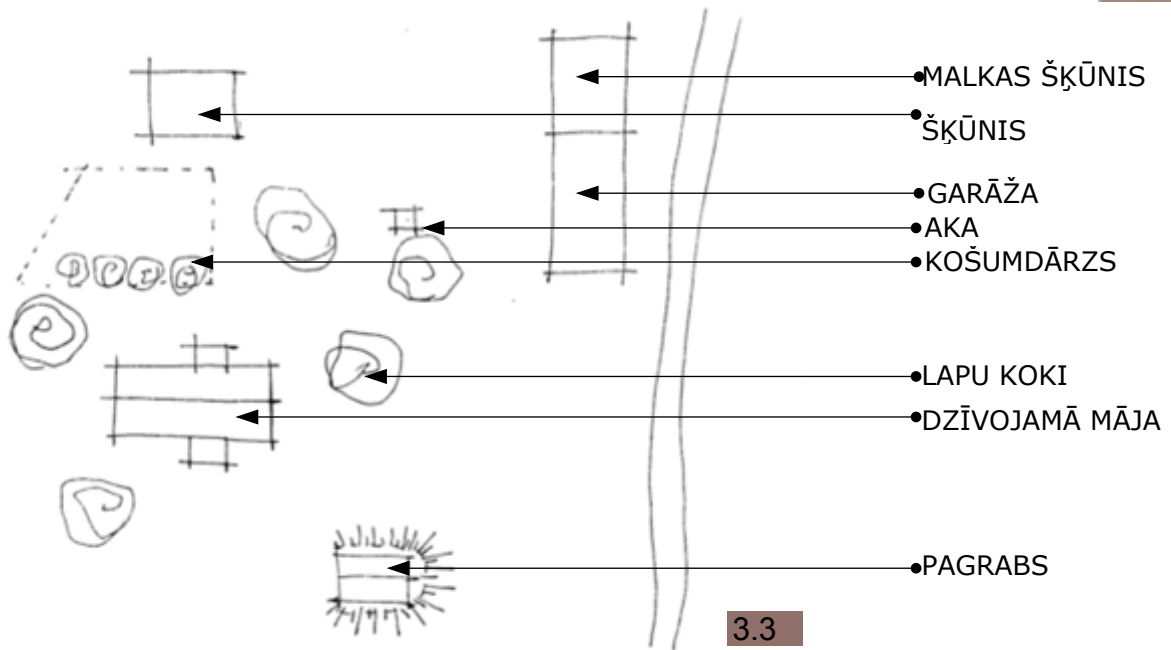
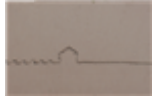
Neskaitot baznīcas, skatu torņus, bākas un c. sabiedriski nozīmīgas celtnes- silueta

Pagalma veidošana

vienpagalma plānojums. Tajās dzīvojamā ēka, garāža un citas saimniecības ēkas kopā veido plašu lielākā vai mazākā mērā noslēgtu pagalmu. Garāža, stalli u.c. palīgēkas novietotas tālāk no dzīvojamās ēkas. Pirts ceļama kādā klusākā dārza stūrī ūdens tuvumā. Būvējot ēkas ap vienu pagalmu, to ierīko pietiekami plašu, samērīgu ar lielākajām celtnēm. Sētas ēkas ieteicams atdalīt ar lieliem lapu kokiem, kas vienlaikus darbojas kā visas ēkas vienojoša dominante.

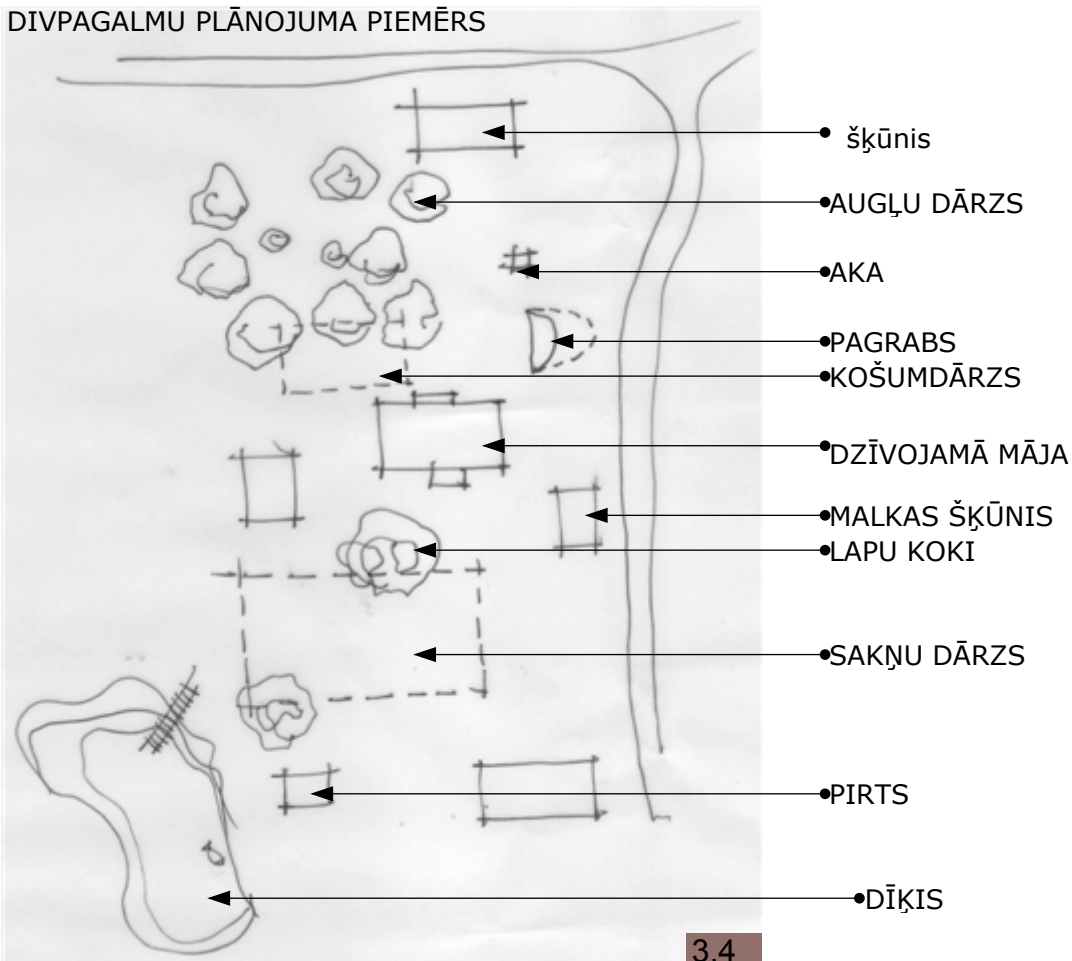
Ievērojot tradicionālo funkcionālo ēku izvietojumu, Neskatoties uz kādreizējo vēsturisko palīgēku funkcionālā pielietojuma neesamību, šāds savstarpējais ēku attālums un zonējums pret debespusēm ļauj pilnvērtīgi izmantot īpašumā esošo teritoriju, veido uztverei tīkamu ārtelpu, kas harmoniski iekļaujas apkārtējā reljefā un veģetācijā.

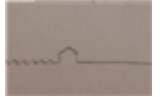
Celiņu labiekārtošanai dodama priekšroka dēļu klāja iesegumam, neliela izmēra betona vai dabīgajiem bruģakmeņiem, koka stabiņu "stāvsegumam", grants segumam. Nav ieteicams (pieļaujams) asfaltbetona seguma pielietojums.

Divpagalmu plānojums. (3.4.att.) Centrā ir dzīvojamā ēka, vienā pusē palīgēkas, garāža, stallis, šķūņi, otrā pusē - viesu māja, pirts, citi rekreācijas objekti. Starp ēkām veidojas divi pagalmi: saimniecības pagalmi un prezentatīvs rekreācijas pagalmi. Tajā ierīkojams košumdārzs, stādīti koki, krāšņumkrūmi, puķu dobes, kas robežojas ar augļu un bišu dārzu. Saimniecības pagalmā zāliens un piebraucamie ceļi.

DIVPAGALMU PLĀNOJUMA PIEMĒRS

Būvapjomu forma, mērogs

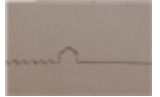
Izstrādājot būvprojektu ieteicams projektam pievienot kultūrvides fotofiksācijas materiālus, kas pamatotu būves iekļaušanos vēsturiskajā vidē un dabas ainavā.

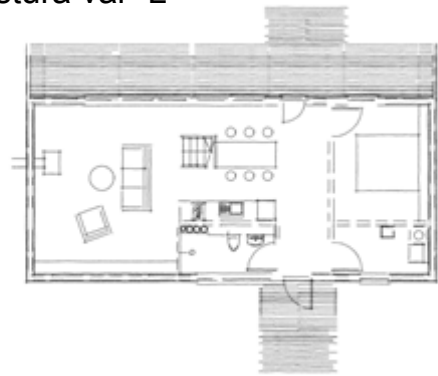
saimniecības, palīgēku un garāžas funkcijas nav integrētas dzīvojamās ēkas apjomā, kas nosaka arī ēkas mērogu. (3.5.att.)

neliels ēkas mērogs, kas dabīgi iekļaujas apkārtējā vidē- 1.5 stāva apbūve (3.6.att.)

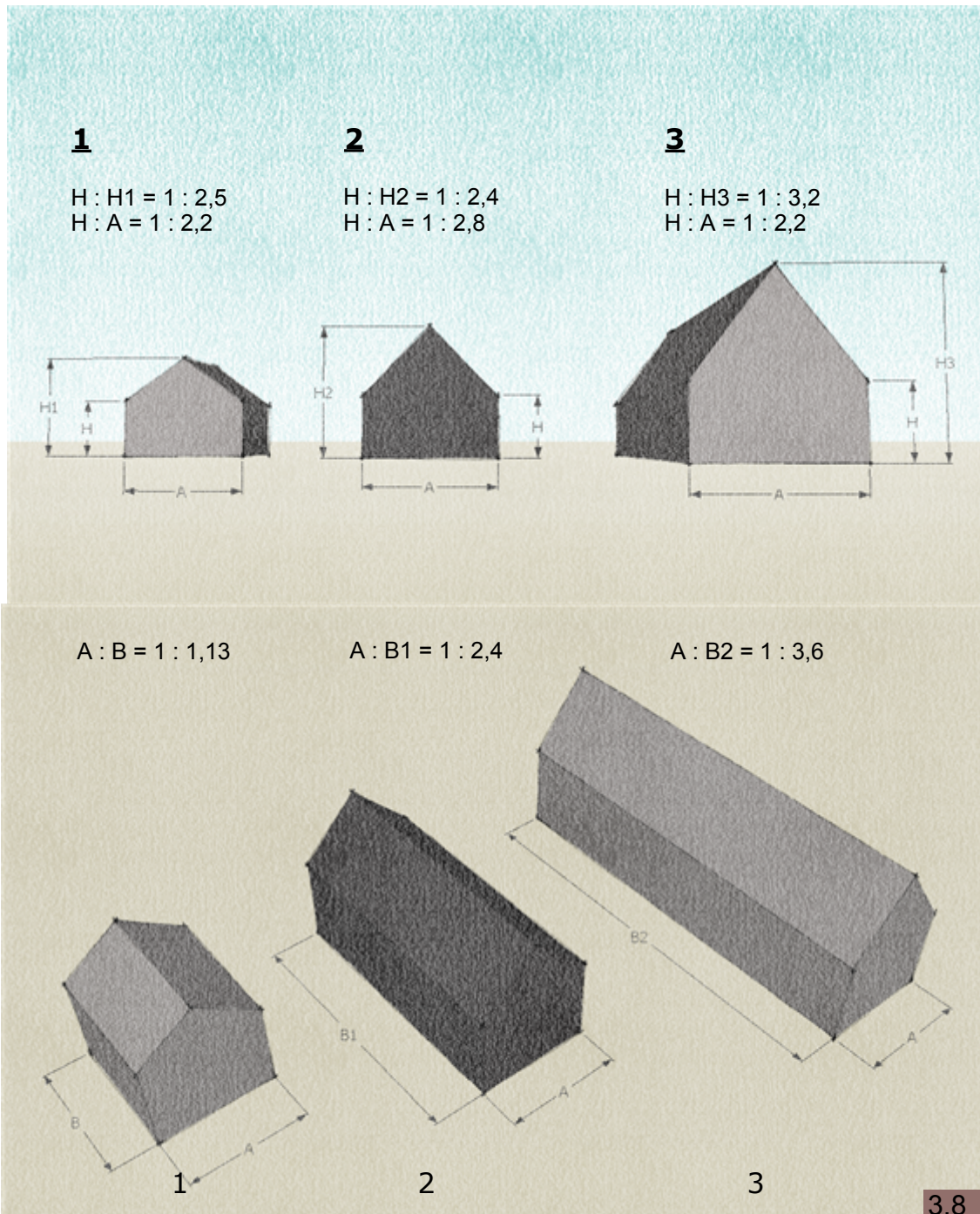
regulāras formas plānojums, priekšroku dodot taisnstūra vai "L" konfigurācijas plānojumam (3.7.att.)

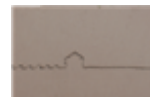
3.7

būvapjomu proporcijas

3.8.att.:1., 3. variants- proporciju attiecību robeža
2. variants- optimālas proporcijas

3.8

ēku apdarē izmantot dabīgos materiālus- galvenokārt koku, (3.9.att.)

Stiklu, metālu, krāsotus apdares materiālus izmantot kā akcentus, kas pievienoti ēkas pamatapjomam- verandas, ieejas mezglī un c.

jumti

3.10.att.: jumti- divslīps, divslīps ar brodeļiem galos, Retāk četrslīps vai vienslīps jumts.

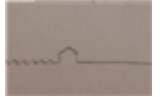
Jumta ieseguma materiāli- koks (iespējamo iesegumu uzskaitē) retāk- niedru jumts (ja šis materiāls pieejams tuvākajā apkārtnē)

tonālais risinājums - melns, pelēkā toņu gamma, brūnie smilškrāsas toņi- skat. kopējo piekrastes krāsu pasi

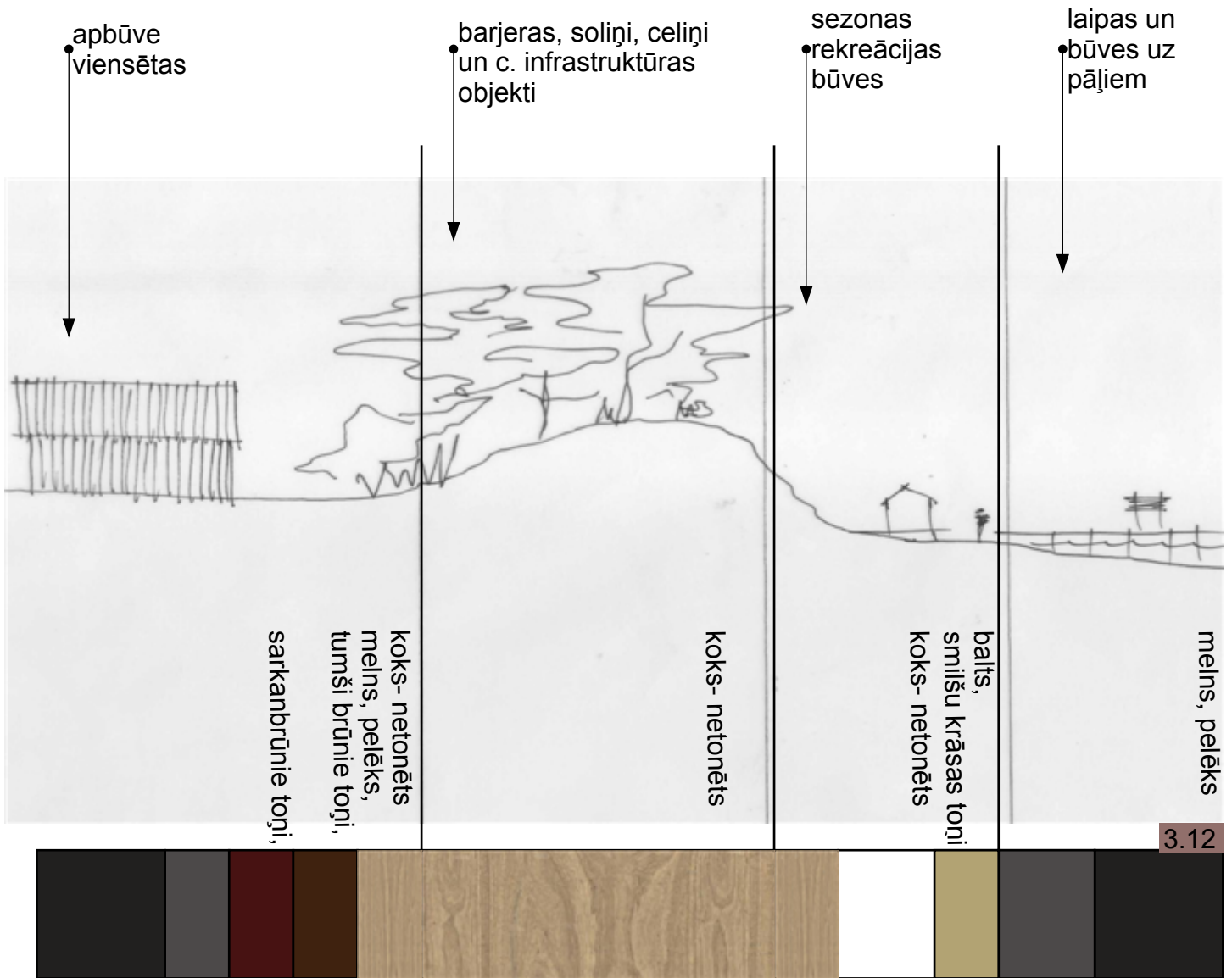
Izvairīties no horizontālu jumtu veidošanas- ņemot vērā ēku nelielo mērogu, šāds risinājums svešs piekrastes apbūves raksturam. (3.11.att.)

Praktisks mīnuss- uz horizontāla jumta uzkrājas priēžu skujas un aizsērē notekas.

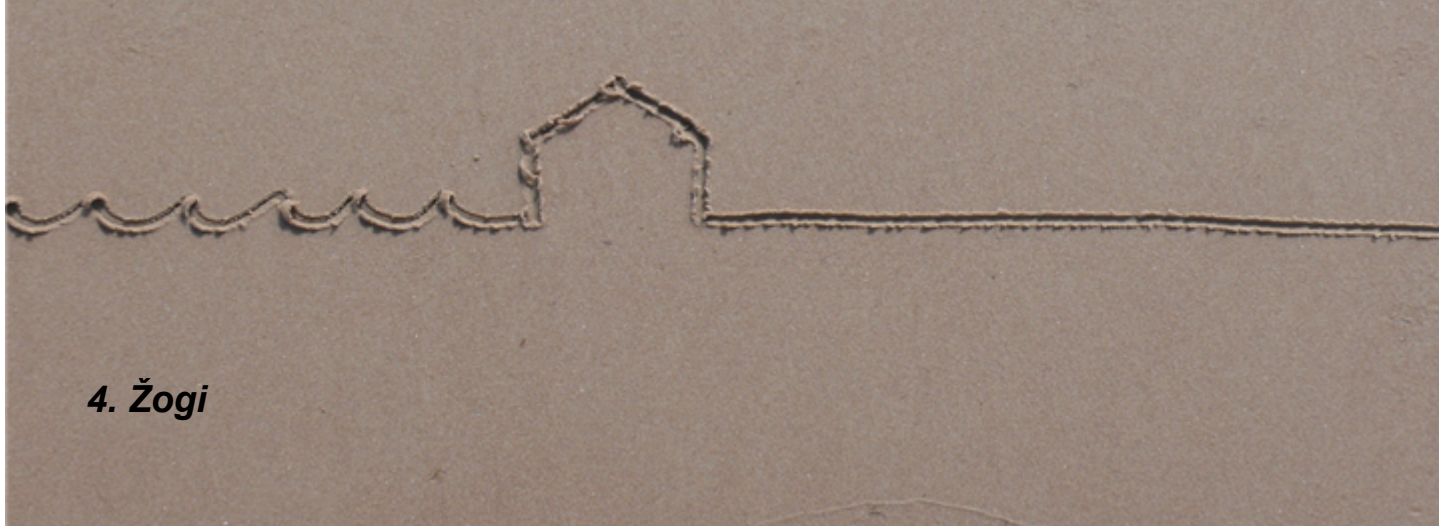
Krāsu risinājumi

3.12.att.: Ieteicamais krāsu risinājums piekrastes apbūvei

3.13.att.: nevēlams, neraksturīgs krāsu pielietojums, kā arī būvapjomu izvietojums, proporcijas un žoga risinājums

4. Žogi

Žogu materiāls

Galvenais izejas materiāls žoga izbūvei - koks. Jo mazāk apstrādāts, (izņemot ķīmisku apstrādi) jo labāk.

vēsturiski žogu būvniecībā izmantoja visus apkārtnē pieejamos materiālus - akmeni un koku. Smilšainā piekrastes zeme nav akmeņiem bagāta, tapēc akmens žogi izbūvēti vairāk sabiedriskas nozīmes objektos. Izmantojot vietējos dabas resursus racionāli, vienā sētā būvēja dažādas konstrukcijas koka žogus.

4.1

4.2

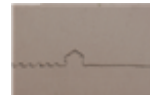
Nav pieļaujams augsts, necaurredzams nožogojums, pielietot metāla vai plastmasas pinuma žogus. (4.2.att.)

No senākiem žogu tipiem mūsdienās nebūtu vēlams pielietot blīvo stāvvkoku un guļkoku (guļsētu) žogus.

4.3

Tradicionālajā kultūrvidē labi iederas zemas zedeņu, riķu vai koka sētiņas.

stilstika un tonalitāte

4.4

Viena no svarīgākajām piekrastes žogu arhitektūras rakstura iezīmēm- žogs būvējams no nekalibrētiem materiāliem.

žogiem jābūt stilistiski saskaņotiem ar ēku un blakus zemes gabalu žogu arhitektūru, ievērojot vienotu žogu augstumu pieguļošo teritoriju robežās;

4.5

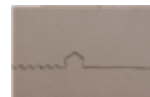
žogiem publiskās apbūves teritorijās ir jābūt atbilstošiem to funkcionālajai izmantošanai, maksimāli saglabājot publisko telpu un ēku pieejamību; žogu krāsošanai jāizmanto melnie un pelēkie toņi koka žogus vēlams nekrāsot, eksponējot tos dabīgajā tonī;

Zedeņu žoga, ko sauc arī par ribiņu, riķu, u.c. žogu, būvniecībai nepieciešams vismazāk materiālu- tikai stabi un tiem piestiprinātas divas kārtis, kurām pietapo, pieklūgo vai pienaglo taisnas apaļas nomizotas egles nūjas, jaunākā laikā arī zāgētas latiņas vai pat dēļus.(4.4.; 4.5.att.)

4.6

Vēl vieglāk un lētāk uzbūvējams ir kāršu jeb sklandu žogs. (4.6.att.) Žoga kārtis iestiprina stabā izkaltajos, izcirstajos, izurbtajos vai izzāgētajos robos vai lūkās. Kārtis var arī vienkārši uzlikt virs šķēršiem, ar kuriem sasaistīts mietu pāris.

4.7

4.8

4.9

4.10

Visizplatītākais ir kāršu žoga pielietojums gar ceļu malām, lopu ganībām. (4.7.; 4.8.; 4.10.att.)

Mūsdienās vajadzība pasargāt stādījumus, pagalmus, sējumus no pašmāju un kaimiņu mājdzīvniekiem un meža dzīvniekiem kļuvusi otršķirīga žoga funkcija. Žogs pamatā kalpo kā estētisks teritorijas robežu marķieris, papildinot apbūves ainavisko ansambli.

Sekojoit vēsturiski funkcionālajiem žogu izbūves principiem, tuvāk mājām ganījās sīklopi, māļputni, tātad izbūvējams smalkāks žogs - rīķu, zedeņu, viju. Tālāk no mājas, liellopu ganības, ceļu malas- slīpkoku žogs, kāršu žogs.

Mūsdienīgs kāršu žoga risinājums- kārtis aizvietotas ar nezēmerētiem dēļiem. (4.9.att.)

Žogus būvē no visvieglāk pieejamiem kokmateriāliem, tai skaitā krastā izskalotiem zvejas rīķiem, ariem, sekmējot vietējo dabas bagātību racionālu izmantošanu.

Nereti ap vienu sētu vai pat ap vienas nozīmes laukumu būvēja dažādas konstrukcijas koka žogus, kas arī ir sena tradīcija

4.11

4.12

4.14

4.13

4.15

Informatīvās zīmes, soliņi, auto barjeras, stāvvietu norobežojošā konstrukcija- visur izmantojams neapstrādāts (tikai bezkrāsaina ķīmiskā apstrāde) priedes koks, kas ar laiku iegūst smalku smilšu vēja pulējumu un cēlu sudrāpelēku toni. (4.11.; 4.12.; 4.14.att.)

Mūsdienīgs žoga risinājums. Nelieli, darvoti koka stabiņi savienoti ar jūrnieku virvi, kalpo kā viegls teritorijas robežas marķējums. (4.13.att.)

Labs piemērs- informācijas stends Kolkas ragā. Jau vēsturiski saimnieki savām vecajām zvejas laivām piedāvāja dzīvot otru dzīvi kā mazākām- vasaras virtuvēm, dūmistabām. Zvejas laivu un to daļu pielietojums mūsdienu ārtelpas arhitektūras elementu dizainā veido tikai piekrastei raksturīgu noskaņu. (4.15.att.)

Principi, veicot esošās apbūves renovāciju, rekonstrukciju

Vēsturiskas apbūves gadījumā Saglabāt un atjaunot oriģinālās durvju vērtnes un logus, vai veidot tos pēc vēsturiska parauga, iepriekš veiktiem uzņēmumiem. Jaunu piebūvju veidošanai paredzēt videi draudzīgus un tradicionālus būvmateriālus, vides kultūrainavai raksturīgus arhitektoniskus risinājumus.

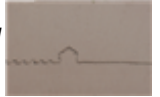

klēts un šķūņa pārbūve par dzīvojamo māju (Mazirbe) (5.1; 5.2.att.)
Piemērs tolerantai ēkas funkciju maiņai. Dzīvojamai funkcijai neraksturīgajā būvāpjomā tas nolasāms tikai lielo vārtu aizstiklojumos

Ārtelpas labiekārtojums atbilstošs vecajai ēkas (šķūņa) čaulai.
Maksimāli tolerenta attieksme pret esošo vidi, minimāla iejaukšanās.

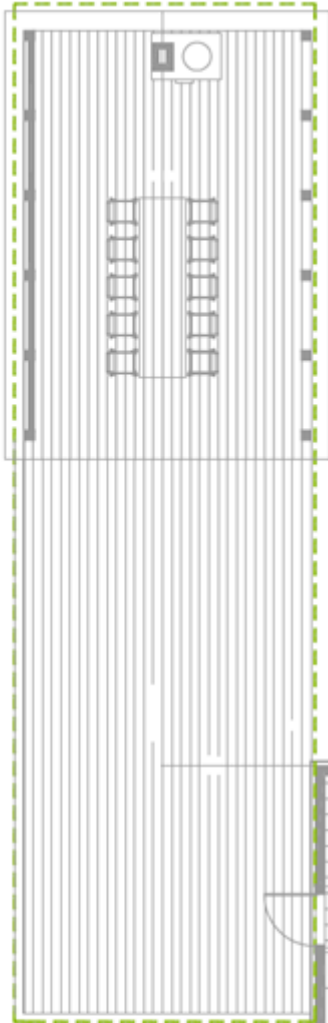
leteicams logu izbūves vaids, lai saglabātu vēsturisko un pildītu mūsdienu komforta prasības - ārējais logs "parasts" stiklojums koka rāmī ar oriģinālo rūšu dalījumu. Iekšējais- stikla pakete koka rāmī, kur dalījumu rūtīs imitē uzlikas.

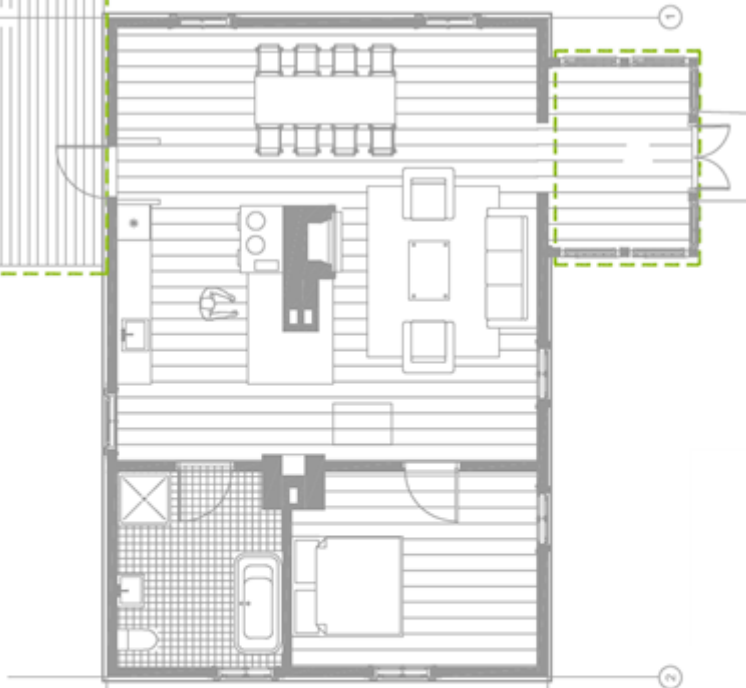
5.3 Renovētās ēkas fasāde

ĒKAS RENOVĀCIJA JŪRKALNĒ - PROJEKTS

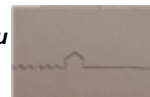
5.4 Esošā situācija

5.5 Renovētās ēkas plāns

No jauna piebūvēto ēkas daļu kontūra

5.6

Apdares materiālu, detaļu raksturojums

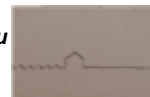
5.7

Apdares materiālu, detaļu raksturojums + lētāku, alternatīvu (pagaidu) jumtu segumu rakst.

5.8

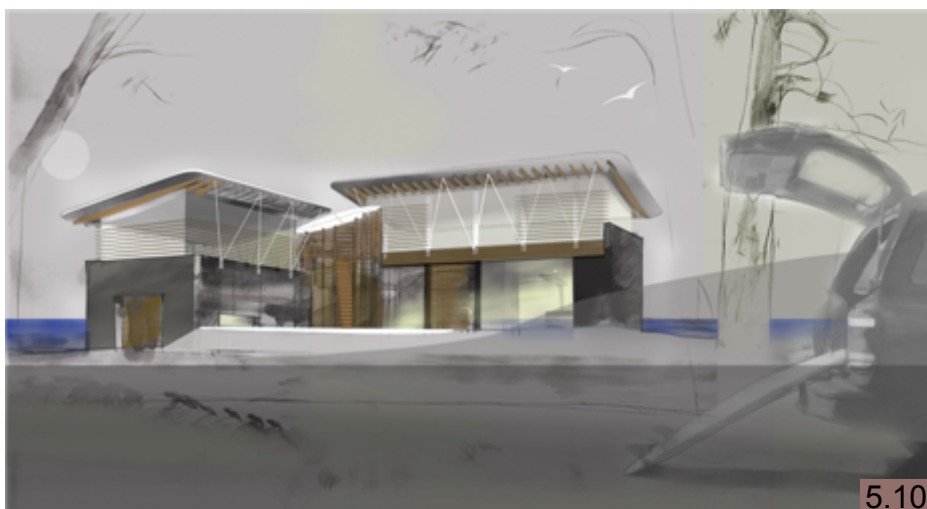
Apdares materiālu, detaļu raksturojums

Piemēri padomju laika industriālā un militārā mantojuma rekonstrukcijai

Sūkņu stacijas pārbūve
par dzīvojamo māju

Daudzdzīvokļu mājas
pārbūve
par dzīvojamo māju

Padomju armijas
rezerves degvielas
uzpildes stacijas un
novērošanas torņa
pārbūve par viensētu

Rekreācijas zonas, publiskās telpas kvalitātes prasības

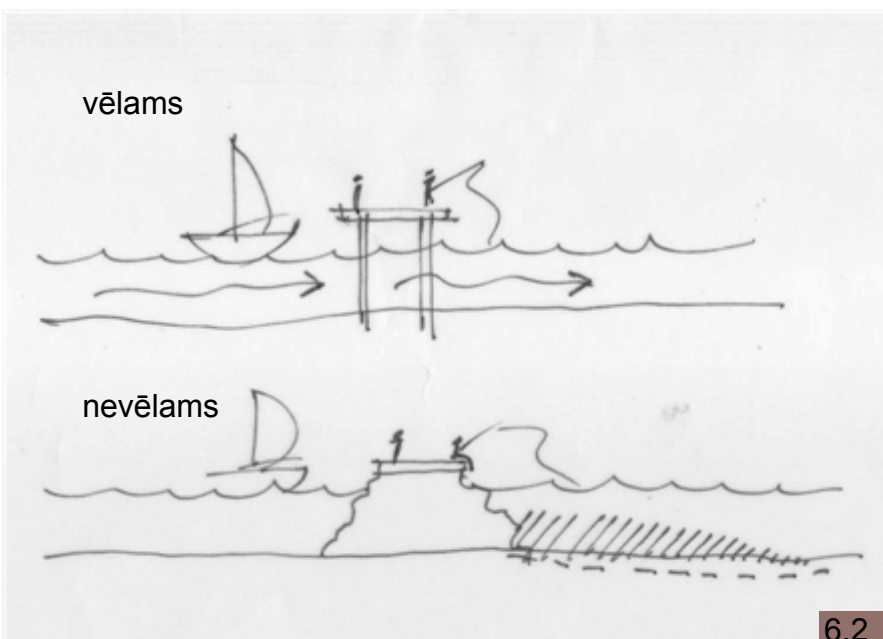
Ar stāvlaukumiem, tualetēm, koka laipām, nelieliem veikaliem un restorāniem, piekrastei jābūt pieejamai visiem sabiedrības locekļiem, ne tikai tiem, kas spēj tur uzbūvēt māju.

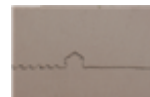
Veikali, inventāra nomas, restorāni, kafejnīcas, ģērbšanās kabīnes un c. rekreācijas objekti veidoti kā sedums. (6.1.att.)

Atkarībā no funkcijas noslodzes un apjoma lielākas vai mazākas, vairāk bloķētas vai retināti brīvstāvošas ēkas - tīklu būdu arhitektoniski citāti.

Kafejnīcu, restorānu, viesu namu, auto stāvvietu tuvumā, kāpās izgaismotu taku ar skatu platformām izveide, kas piesaistītu romantiķus un sniegtu estētisku baudījumu arī ziemas periodā.

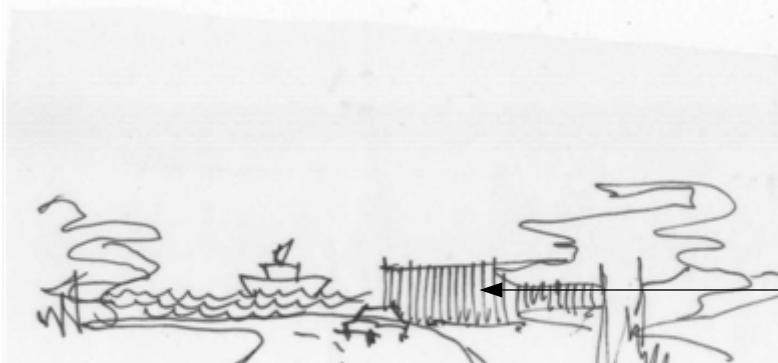

izvairīties no iejaukšanās dabiskajā ekosistēmā, jo īpaši ģeomorfoloģiskajos procesos. (6.2.att)

ainaviskā uztvere

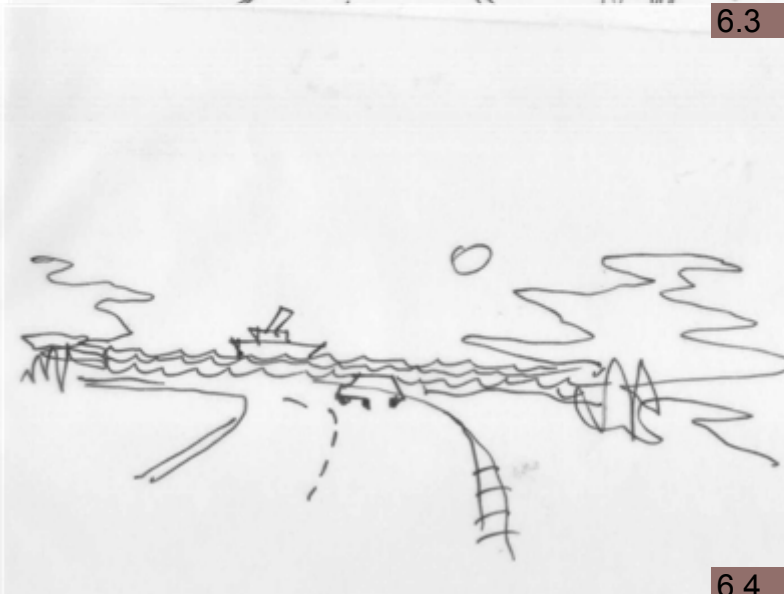
izvairīties no vizuālas un ekoloģiskas iejaukšanās ainavā, izvēloties mazāk jūtīgu izvietojumu rekreācijas objektiem maksimāli integrējot tos apkārtējā vidē.

izvairīties no būvju izvietojuma , aizsedzot dabiskos skatu punktus uz jūru (6.3.; 6.4.att.)

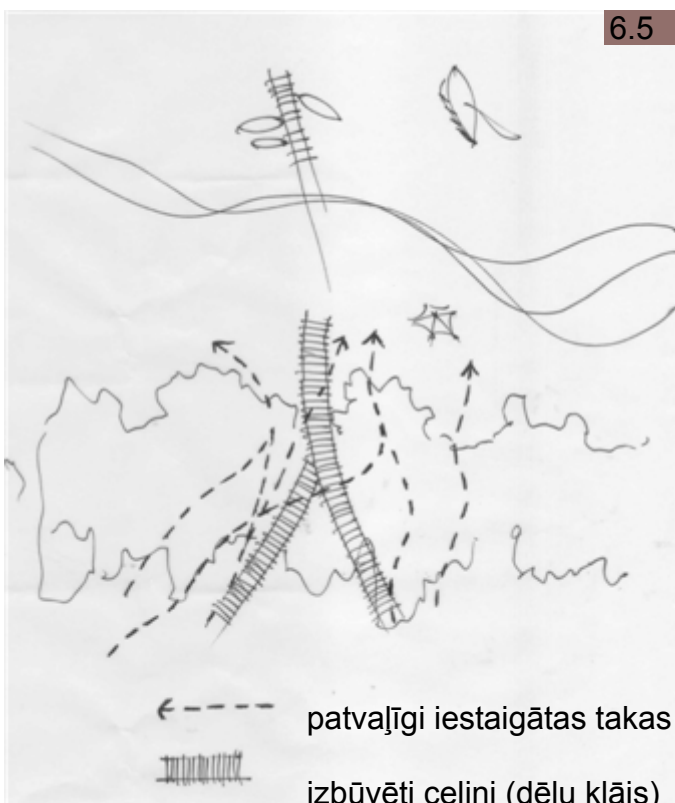
•NEVĒLAMS BŪVES IZVIETOJUMS

6.3

VĒLAMS BŪVES IZVIETOT ĀRPUS SKATU PUNKTA ROBEŽĀM

6.4

6.5

antropogēnā slodze

6.5.att.: Mērķtiecīgi novirzīta tūrisma plūsma pa takām, laipām, stāvvietu ierīkošana veicina trauslās piekrastes ekosistēmas saglabāšanu. Būtisku ekoloģisku kaitējumu un erozijas risku veido cilvēku radītā antropogēnā slodze . Šīs ietekmes mazināšanai populārākās gājēju takas labiekārtojamas ar koka laipām, vairākus īsākos piekļuves ceļus apvienojot vienā-ērtākā.

dažādu sabiedriskas nozīmes objektu, kas radītu jaunas darba vietas, veicinātu tūrismu, izveide

aktīvā tūrisma zona jāveido tālāk no krasta, radot speciālas vietas un infrastruktūru šiem mērķiem

7. Kopējas infrastruktūras sistēmas izveide

Plūsmu organizējošas infrastruktūras trūkums piekrastē. infrastruktūrai jākalpo antropogēnās slodzes uzņemšanai, lai nodrošinātu iedzīvotāju piekļuvi piekrastei. Ilgstoši šādas infrastruktūras izveidi liedza aizsargjoslu likums.

pludmales labiekārtošanas, piebraucamo ceļu, autostāvvietu, atpūtas vietu, gājēju un veloceļu, kā arī noeju uz jūru ierīkošana un sakārtošana.

Piekrastes pašvaldības uzsver problēmu, ka pastāv atšķirīgas piekrastes zemju īpašumtiesības, kas apgrūtina šo mērķu realizāciju.

stāvlaukumu, gājēju ceļu, noeju uz jūru izveide.

Aktuāla problēma ir piebraukšana ar autobusu, jo nav attiecīgu autostāvvietu.

izveidot stāvlaukumus, lai apturētu automašīnu iebraukšanu kāpās, un izveidot barjeras, kur tas ir nepieciešams.

Autoceļi ir viens no attīstību veicinošiem faktoriem. Tādēļ svarīgi būtu uzlabot esošo autoceļu stāvokli teritorijās ar lielu attīstības potenciālu, vienlaikus izvērtējot konkrētās piekrastes zonas maksimāli pieļaujamo apmeklējuma kapacitāti. Saudzējamās dabas teritorijās ar mazu apdzīvojuma blīvumu un nelielām tūristu un atpūtnieku uzņemšanas iespējām nebūtu vēlams veidot augstas intensitātes ceļus.

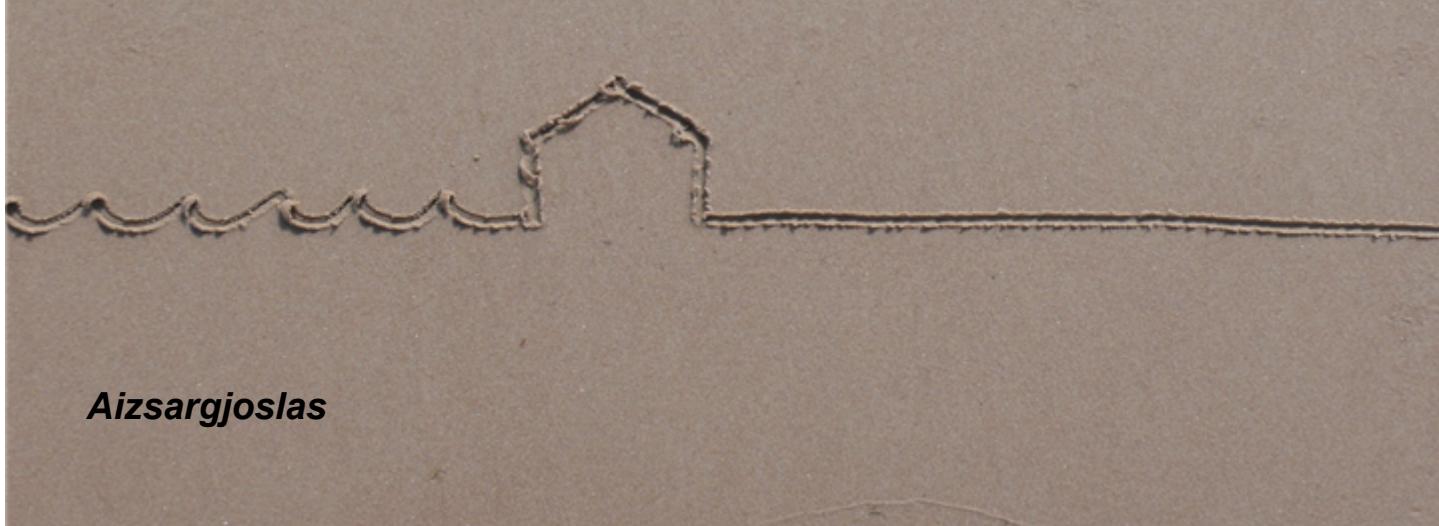
Lielākajā daļā pašvaldību valsts autoceļi, kas nodrošina piekļušanu piekrastes ciemiem, ir ar grants segumu un ļoti sliktā stāvoklī, it īpaši tūrisma sezonas laikā, palielinoties satiksmes intensitātei, to tehniskais stāvoklis pasliktinās. Bieži vien tūristi pat izvēlas šīs vietas neapmeklēt apgrūtinātu braukšanas apstākļu dēļ, kas kopumā ir attīstību bremsējošs faktors.

Pašvaldības uzskata, ka nākotnē būtu nepieciešama šo valsts ceļu asfaltēšana.

Nav vēlama regulāra ceļu tīkla veidošana, kas nav tipiska piekrastes ciemu izklaidus apbūvei.

Nepieciešamība attīstīt vienotu veloceļu gar visu jūras piekrasti, izmantojot esošo infrastruktūru (piemēram, bijušās dzelzceļa trases).

vietās, kur privāto zemes īpašnieku zemes robežas šķērso veloceļa izbūves zonu, ierīkot dēļu klāja veloceļa posmus pludmales kāpu pusē. Šāds risinājums pieļaujams tajās piekrastes zonās, kuras neapdraud krasta erozija.

Aizsargjoslas

Pēdējo 10 gadu laikā Aizsargjoslu likums piedzīvojis 3 dažādas redakcijas, kas, paralēli noritot pašvaldību saistošo noteikumu izstrādei un teritoriju plānojumu sagatavošanas un apstiprināšanas procesam, radījis pretrunas likumdošanā.

Piemēram- pēc vienas likuma redakcijas izsniegtā būvatļauja ir likumīga, pēc citas jau vairs nē. Izveidojusies situācija kalpo par pamatu tiesiskajam nihilismam un būvprocesa dalībnieku patvaļai. (8.1.; 8.2.; 8.3.att)

8.1

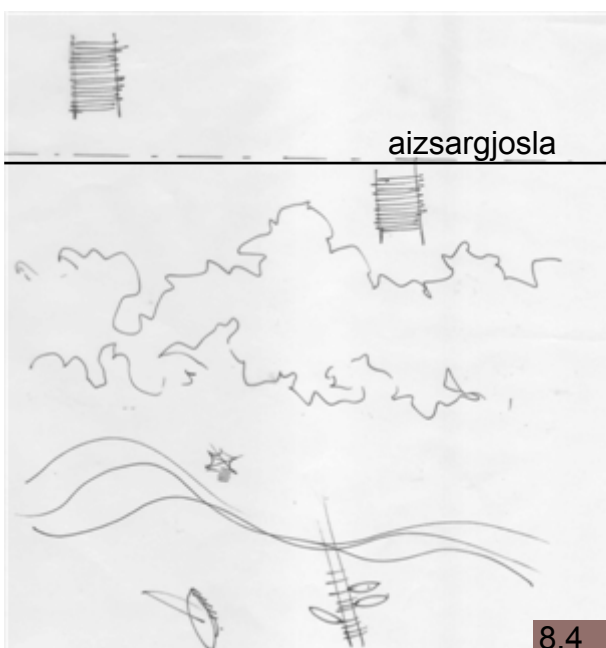

8.2

8.3

Aizsargjoslu likums neņem vērā piekrastes atšķirīgos krasta posmus, kas veidojušies atšķirīgos dabas apstākļos, paredzot vienādus aizsargjoslas noteikšanas principus visā piekrastē. Būtu nepieciešami atšķirīgi nosacījumi aizsargjoslas noteikšanā, piemēram, piekrastes stāvkrastu posmos, kāpu posmos un Randu pļavās.

8.4

Aizsargjosla kā dzīvas dabas “dzīva” līnija, kas reaģē uz esošo ekosistēmu un saimniecisko darbību katrā piekrastes kilometrā.

Tradicionāli apbūve veidojusies aiz kāpu joslas esošā meža ielokā. Šobrīd aizsargjosla veido situācijas kad jaunas viensētas izbūvētas tālu pļavā, kas veido ainavisku disonansi. (8.4.att.)

vēlēšanās dzīvot piekrastē balstīta uz šādām pamatvērtībām- svaigs jūras gaiss, priežu mežs, dabīgā veģetācija, klusums utt. taču, apzinātas būvniecības ierobežojumu ignorēšanas rezultātā tieši šīs vērtības izzūd, kā rezultātā zaudētāji ir visi, ieskaitot topošos piekrastes iedzīvotājus.

Mērķis- to vides īpašību apzināšana un apzināta saglabāšana, kas veido vietas vērtību.

Izmantotie materiāli

J.Jaunzems. Kurzemes sēta

S.Cimermanis. Brīvdabas muzejam 70 darba gadi.

Latvijas Etnogrāfiskā brīvdabas muzeja materiāli.

Valsts kultūras pieminekļu aizsardzības inspekcijas arhīva materiāli

S. Cimermanis. Zveja un zvejnieki Latvijā 19. gadsimtā

G. Eberhards. Latvijas jūras krasti

V. Pilāts. Latvijas zaļās pērles: dabas tūrisma iespējas.

Вега А.Ю. Развитие методов экологического страхования при проектировании и строительстве объектов в курортных зонах и на особо охраняемых природных территориях.

Arhitektu L. Griezītes, Z.Gailes, E. Kraukļa, A. Martinsona, Z. Straumes, M. Bandera, J. Saukas projektu materiāli.

